

результатами з боку викладачів. Цей контроль спонукає слухачів і курсантів до систематичної, активної навчальної роботи і сприяє удосконаленню майстерності самих викладачів.

Знання, уміння і навички тісно взаємозалежні, їх вироблення протікає майже одночасно. Але провідна роль у цьому процесі належить знанням. Вони – основа умінь і навичок. Коли говорять про високу бойову майстерність воїна, то мають на увазі, що він відмінно опанував знаннями, уміннями, навичками і вони виступають у нього в єдності.

Сьогодні вища військова освіта в Україні перебуває у стані докорінної перебудови теоретичних і методичних засад. Перегляд традиційних підходів професійної підготовки військових кадрів обумовлений, по-перше, змінами у зміцненні обороноздатності країни за рахунок створення професійної армії, а, по-друге, загальними тенденціями вдосконалення системи підготовки вітчизняних спеціалістів. Аналіз характеру причин, з яких сьогодні здійснюється реорганізація вищої військової освіти, породжує цілу низку актуальних проблем, які інколи суттєво гальмують процеси реорганізації.

Найважливішими задачами, що стоять перед вищими військовими освітніми закладами, є підвищення якості та ефективності навчального процесу, зміцнення його зв'язку з життям, із практичними потребами військ, посилення дієвості військового і морального виховання слухачів і курсантів.

Література

1. Платонов К.К. О знаниях, навыках и умениях / Сов.педагогика. – 1963. – № 11. – С.98-103.
2. Левинов А.М. О содержании понятий “навык” и “умение“ / Сов. педагогика. – 1980. – № 3. – С.68-72.
3. Шкадов И.Н. Вопросы обучения и воспитания в военно-учебных заведениях. – Москва: Воениздат, 1976.

*Паньків Л.І.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО КЕРІВНИЦТВА МУЗИЧНИМИ КОЛЕКТИВАМИ ШКОЛЯРІВ

Підготовка майбутнього вчителя музики до керівництва музично-творчими колективами школярів є важливим компонентом професійного

становлення молодого спеціаліста. Діяльність педагога-музиканта охоплює уроки музики, позакласні заняття з дітьми у різноманітних студіях, організацію і проведення концертів, лекторіїв, свят. Через специфіку професії вчитель музики постійно виступає керівником творчих колективів учнів: хору чи оркестру, різних видів ансамблю, що складаються з осіб, різних за віковими, психологічними, статевими ознаками, з різним рівнем музичної підготовки. Згуртувати їх, захопити музикою, створити умови для "самоактуалізації"(А.Маслоу) кожної особистості, вміло поєднати свободу творчості з необхідною для колективу дисципліною учасників належить педагогу-керівнику.

Оскільки кінцевою метою педагогічного процесу, його завершенням у професійному навчанні є формування вмінь "виконувати певні дії, що забезпечуються сукупністю набутих знань і навичок" (С.У.Гончаренко), основним завданням організаційно-методичної роботи по підготовці майбутніх вчителів до керівництва музичними колективами школярів було визначено формування спеціальних вмінь: організувати діяльність учнівського колективу, мотивувати та регулювати його діяльність;будувати взаємини з дітьми на гуманній основі, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів, їх нахили та музичні вподобання;раціонально поєднувати індивідуальну та колективну музичну діяльність учнів;"захоплювати" дітей музичною творчістю;зберігати емоційну сталість, витримку в несподіваних та складних ситуаціях;вміло використовувати досвід кращих керівників музично-творчих колективів, сучасні педагогічні концепції та методики музичного виховання, теорії та практики управління.

На реалізацію цих завдань був спрямований спеціально розроблений експериментальний спецкурс-практикум, що мав забезпечити реальну можливість студентам відпрацювати необхідні вміння та навички керівництва музично-творчим колективом.

Процес підготовки майбутнього вчителя до керівництва музичними колективами учнів ґрунтувався на таких педагогічних принципах: гуманізму; цілісності; колективної музичної діяльності; активної комунікації; використання в педагогічній практиці різновидів музичного мистецтва; реалізації в навчально-педагогічному процесі пізнавальної, виховної, розвиваючої, гедоністичної, терапевтичної функцій музики; єдності діяльнісного та особистісного підходів.

Педагогічну роботу було розподілено на три етапи: підготовчий або передкомунікативний; основний або комунікативний; завершальний або посткомунікативний.

На першому етапі ставилося за мету систематизувати, узагальнити та поглибити знання майбутніх педагогів з питань розвитку учнівського колективу та педагогічного управління ним; актуалізувати розуміння вікових особливостей школярів та прояву їх у колективній творчій діяльності, міжособистісних взаємин та взаємодії керівника з колективом, різновидів музично-творчої колективної діяльності, позаурочної музично-виховної роботи з школярами. Доповнити ці знання сучасними теоріями управління та менеджменту стосовно образу ідеального керівника, виконання ним основних функцій; виробити уявлення щодо стилю, методів керівництва; актуалізувати існуючий досвід роботи з музичним колективом; сформувати у студентів загальну установку на керівництво музично-творчим колективом школярів.

Педагогічну роботу на передкомунікативному етапі передбачалось здійснювати методами бесід ("Професіоналізм вчителя музики як проблема педагогічного менеджменту", "Музичний колектив у сучасній школі", "Масові форми позаурочної музичної роботи в школі", "Стиль та методи керівництва творчим колективом" та ін.), постановки проблемних питань, дискусій ("Який стиль керівництва найефективніший?", "Чи впливають психофізіологічні особливості людини на формування стилю керівництва колективом?" та ін), творчих завдань, підготовки конспектів літературних першоджерел, спостереження та обговорення, що сприяло виробленню у студентів власних управлінських позицій та орієнтувало їх на подальшу самоосвіту та саморозвиток.

Таким чином, на основі інтеграції теоретичних знань у студентів вироблялись уявлення практичної діяльності вчителя музики як керівника учнівського музичного колективу, формувалась установка на управлінську діяльність.

Другий, комунікативний, етап педагогічної роботи був підпорядкований формуванню у студентів керівницьких умінь, комунікативних прийомів, навичок психологічної мобілізації при управлінні музичним колективом, умінь розподіляти увагу на різних аспектах діяльності, виробленню власного іміджу керівника через опанування якомога більшою кількістю методів, прийомів та засобів відомих стилів керівництва (авторитарного, ліберального, демократичного).

На даному етапі експериментальної роботи переважали практичні заняття, що доповнювали програму з концертмейстерського класу, камерного ансамблю, народно-інструментального ансамблю, оркестрового та хорового класу. Використовувалися методи групового музикування, діалогічної

взаємодії, рольової гри, драматургії з елементами театралізації, моделювання педагогічних ситуацій.

Оскільки неодмінною умовою ефективності будь-якої діяльності людини є увага (С.Л.Рубінштейн, І.В.Страхов, Ф.М.Гоноболін), а робота керівника музичного колективу вимагає одночасної уваги на декількох об'єктах (чути декілька звукових ліній, здійснювати їх координацію, стежити за окремими виконавцями та за звучанням колективу в цілому), виконання різних дій (виконання музичного супроводу та показ елементів музичної виразності окремим партіям та виконавцям), перші практичні завдання для студентів були спрямовані на формування вмінь розподіляти увагу за допомогою спеціального тренажу на заняттях концертмейстерського класу, хору та оркестру.

В умовах роботи концертмейстерського класу студенти мали виконувати програмні музичні твори (вокальні, інструментальні) невеликими групами (по 2-3 особи). Завдання "керівника" такого ансамблю – акомпанувати, одночасно показуючи моменти дихання, початок музичних фраз, періодично наспівуючи основну мелодію та відтінки виконання солістам, що не завжди співпадали з партією фортепіано. Студенти мали заздалегідь підготуватися до такої "репетиції": досконало знати всі партії вибраного музичного твору, прогнозувати можливі труднощі ансамблевого виконання та шляхи їх подолання. В такий спосіб відпрацьовуючи навички розподіляти увагу на різних звукових лініях, студенти усвідомлювали, що успішне виконання декількох дій можливе лише тоді, коли деякі з них настільки засвоєні або легкі, що не потребують зосередженості, а виконуються вільно, невимушено, лише легко контрольовані. Тренуючи відчуття поліфонії у навчальній взаємодії, учасники ансамблю одночасно орієнтувалися на самовираження кожного з партнерів через виконуваний музичний твір, емпатійне відчуття один одного, співпереживання, пошук спільної інтерпретації, без чого неможливе групове музикування.

Наступний тренаж вміння розподіляти увагу проводився в умовах роботи з кількісно більшим музичним колективом – студентським оркестром та хором. Студенти-"керівники" мали координувати узгодженість звучання окремих партій, виконуючи на інструменті (фортепіано) повну партитуру музичного твору, усвідомлюючи, що розподіл уваги успішно відбувається лише за умови високого рівня засвоєння принаймні одного з видів суміжних дій.

Крім професійної організації власної уваги, керівник має забезпечити активний рівень уваги колективу, об'єднати учнів позитивним естетичним

почуттям, спільною творчою проблемою та пошуком її розв'язання. Тому необхідно вміти враховувати реакції дітей, з дотриманням міри розрахувати міміку і жести, кожен порух і звук свого голосу, домагаючись у всьому максимальної виразності. Виняткового значення набувають вміння встановлювати контакт з учнями та керувати ним, володіти вербальною та невербальною технікою

Для набуття таких вмінь визначена певна кількість прийомів, оволодіння якими здійснювалося у педагогічних іграх-імітаціях реального педагогічного процесу. Основними були:

1) "Самопрезентація" – як представлення себе аудиторії, привернення до себе уваги, встановлення просторового та психологічного контакту.

2) "Комунікативна атака" – як прийом швидкого включення у педагогічну взаємодію з колективом, завоювання ініціативи та цілісної комунікативної переваги, що в подальшому дає можливість керувати педагогічним контактом з аудиторією. Даний прийом включав організацію початкового контакту з аудиторією, виклад інформації (цікаві факти, активізація уваги аудиторії), музичну ілюстрацію, створення творчого самопочуття, "зараження" колективу творчістю, встановлення зворотнього зв'язку, рефлексію власного виступу (самооцінку викладення матеріалу, аналіз причин відволікання аудиторії).

Студенти, готуючись до виступу, мали подбати не лише про зміст викладення матеріалу, а й про елементи режисури: просторове вирішення взаємодії з аудиторією (де стояти, як розмістити колектив), пластичне вирішення невербальної поведінки (доречність жестикуляції, виразність міміки), визначення бажаного темпоритму взаємодії (швидкість мовлення, рухів, доцільність пауз). Режисура мікроситуації взаємодії з колективом містить визначення керівником своєї позиції (орієнтації на діалог, полілог чи монолог), обміркування прийомів організації співпереживання та психічного "зараження" аудиторії (введення словесних чи музичних картин, укрупнення деталей, створення системи образних бачень, що породжують відповідну реакцію колективу).

Таким чином, розробка режисерських задумів стає своєрідним тренінгом для майбутніх вчителів з розвитку педагогічного мислення, рефлексії та вмінь прогнозувати результативність своєї діяльності.

На комплексний розвиток умінь керівника організувати музичну діяльність колективу із залученням школярів різного віку та різних музичних здібностей, проведення позаурочного мистецького заходу із виступами можливих музично-творчих шкільних колективів був спрямований метод сценарію з елементами театралізації та рольової гри.

Студенти експериментальної групи мали розробити сценарій позакласного музичного заходу із залученням різновікових груп дітей, в якому всі могли б себе виявити, реалізувати творчі можливості, знайти ґрунт для "самоактуалізації" себе засобами музичної діяльності. (Коллективно розроблений сценарій "Вальс, вальс, вальс..."). Студенти виступали і в ролі учнів, і в ролі "керівників", періодично змінюючи один одного. Дане завдання сприяло розвиткові вмінь майбутніх вчителів підводити роботу музичного колективу до її кульмінації – концертного виступу.

Таким чином, педагогічна робота другого – комунікативного – етапу спрямовувалась на формування та розвиток практичних керівницьких умінь майбутнього вчителя музики і здійснювалася в умовах імітації реального педагогічного процесу школи.

Третій етап підготовки майбутніх педагогів – завершальний або посткомунікативний- передбачав самостійне вирішення студентами керівницьких задач та операцій, застосовуючи набуті знання та вміння керівництва музично-творчим колективом в умовах педагогічної практики в школі, яка виступала підсумковою ланкою та своєрідним індикатором сформованості готовності майбутнього вчителя до керівництва музичними колективами школярів.

*Семенов І.В.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні величезна увага надається впровадженню в навчальний процес нових інформаційних технологій. Це викликано тим, що вони дають можливість внести корінні зміни в зміст, організаційні форми й методи навчання в загальноосвітній школі та у вищих закладах освіти. Але впровадження інформаційної техніки в навчальний процес не повинно бути самоціллю і, як наслідок, відмовою від традиційних форм і методів навчання. Сучасні педагогічні дослідження підтверджують, що всі переваги сучасної комп'ютерної техніки можуть бути в повній мірі розвинуті і реалізовані лише за умови раціонального поєднання її з традиційними технологіями навчання [1].